

COVID-19 ТА ЙОГО ВПЛИВ НА СТАН ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА, В ЯКОМУ ПРАЦЮЮТЬ СУЧАСНІ ПІДПРИЄМСТВА

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто взаємозв'язок між внутрішнім та зовнішнім середовищем, в якому працюють сучасні підприємства, а також нові фактори впливу на діяльність підприємств, викликані пандемією COVID-19.

Ключові слова: макросередовище, мікросередовище, внутрішнє середовище, управління внутрішнім середовищем в умовах нестабільності зовнішнього середовища.

Abstract

The enlarged algorithm of formation and management of personnel potential of the modern enterprise and the maintenance of its basic components is considered.

Key words: macroenvironment, microenvironment, internal environment, management of internal environment in the conditions of instability of external environment.

Як відомо, протягом 2020-2021 років в економічній літературі почали з'являтися численні наукові публікації, присвячені впливу пандемії COVID-19 на стрімку зміну зовнішнього середовища, в якому працюють сучасні підприємства, організації, установи тощо ([1], [2], [3] та інші). Це спричинило появу нових викликів та загроз, з якими ці підприємства, організації та установи почали стикатися і які потребують свого найшвидшого розв'язання. Не випадково, як зазначається в [2], пандемія COVID-19 змінила погляд більш 70% суб'єктів господарювання на управління процесом виробництва товарів та послуг.

Зрозуміло, що наразі ще немає остаточних рекомендацій з цього приводу. Тому, проаналізувавши низку наукових публікацій з цього питання, нами було визначено основні тенденції, які суттєво впливають на зміну зовнішнього середовища, в якому функціонують сучасні суб'єкти ринку.

По-перше, [цит. по 4], у світі набирає обертів необмежена диктатура фінансового капіталу, в результаті якої почали поступово «розмиватися» національні кордони між країнами та уніфікуватися правила ведення бізнесу всіма суб'єктами. В результаті, почали утворюватися великі глобальні корпорації з так званою «соціальною відповідальністю», які беруться визначати практично всі питання розвитку малих, середніх і навіть великих підприємств.

По-друге, пандемія COVID-19 стимулює прискорену трансформацію ринку праці у напрямі автоматизації і роботизації основних та допоміжних виробничих та технологічних процесів.

Так, якщо в 2018 році фахівці Давоського Всесвітнього Економічного Форуму стверджували, що до 2025 року автоматизація виробництва дозволить скоротити 75 млн робочих місць, одночасно створивши 133 млн нових, тобто люди і машини будуть працювати спільно «рука об руку», то сьогодні (2021 рік) спостерігається тенденція, за якою скорочення традиційних робочих місць прискорилося, а створення нових – автоматизованих та роботизованих робочих місць – уповільнилося. В результаті з'явився новий прогноз: до 2025 року автоматизацією та роботизацією буде ліквідовано 85 млн традиційних робочих місць, а з'явиться тільки 97 млн нових автоматизованих робочих місць, що пояснюється зміною відносин між машинами, алгоритмами і людьми на ринку праці.

Небезпекою цього є те, що, як стверджують експерти консалтингової компанії «BCG Global Skills Mismatch 2020», більшість підприємств можуть стикнутися з явищем під назвою «кваліфікаційна яма», яка говорить про те, що на підприємствах може зменшитися продуктивність праці через невідповідність попиту та пропозиції навичок, що їх можуть запропонувати працівники цих

підприємств. В межах підприємств такі втрати можуть зрости з 6% до 11%, а вартість недоотриманого (втраченого) ВВП у світовому господарстві може становити у 2025 році \$18 трлн доларів США.

По-третє, пандемія COVID-19 спричинила кардинальну зміну праці офісних працівників у зв'язку з їх масовим переходом на віддалену роботу. За твердженнями роботодавців, в результаті змін на ринку праці помітно виріс попит на такі здібності і навички співробітників, як критичне мислення, готовність та вміння роз'язувати проблеми, здатність до самоорганізації, самоуправління, постійного навчання та роботи в умовах стресу.

За даними дослідницької компанії «Gartner», приблизно 75% організацій світу планують перевести не менш 5% співробітників, які працювали в офісах, на віддалену роботу на постійній основі. Інша дослідницька організація «BCG» стверджує, що більш 10% всіх працівників з високою ймовірністю будуть постійно працювати за віддаленими схемами, а для офісних працівників ця частка може сягнути 30%. І така тенденція може стати нормою.

По-четверте, пандемія COVID-19 суттєво прискорила так званий процес діджиталізації, тобто процес автоматизації здійснюваних уручну та таких, що засновані на паперовій формі носіїв інформації, виробничих та інших процесів шляхом масового та всеосяжного оцифрування інформації. Особливо активно цей процес відбувається в обробці великих масивів даних (Big data), в інтернет-торгівлі, проведенні відео конференцій, впровадженні цифрових робочих засобів, контролюванні виконання виробничих завдань тощо.

У свою чергу, потреба у віддаленій роботі спровокувала хвилю масового освоєння цифрових навичок, відкривши для багатьох працівників нові можливості для кар'єрного зростання та збільшення доходів. Так, у Великобританії, за оцінкою «Burning Glass Technologies», оплата праці для посад, які вимагають від їх працівників цифрових навичок, вище на 29% ніж для посад, для роботи на яких такі навички не потрібні.

По-п'яте, оскільки значна кількість працівників в умовах розгортання світової пандемії COVID-19 частково перейшла на неповну зайнятість, то це, згідно з висновками Міжнародної організації праці (МОП), спричинить втрату трудових доходів населення до \$3,4 трлн доларів США. А це, у свою чергу, знизить купівельну спроможність населення, яке тепер не зможе купувати у традиційному обсязі певні види продукції. Насамперед, це стосується продукції таких галузей, як продукція непродовольчого ритейлу, обробної промисловості, готельного, ресторанного та туристичного бізнесу, будівництва, сфери послуг, телекомунікації, нафтогазової, металургійної та гірничої промисловості, транспорту і логістики, пакування товарів тощо.

Наведені вище напрями зміни зовнішнього середовища, спричинені пандемією COVID-19, безпосередньо впливають на стан внутрішнього середовища суб'єктів господарювання і вимагають проведення на підприємствах (в організаціях, в установах) певних заходів щодо удосконалення управління своїм внутрішнім середовищем з метою нейтралізації негативного впливу на нього тих чи інших зовнішніх чинників.

Серед можливих заходів управління внутрішнім середовищем більшість дослідників [1], [2], [3], [4] називають:

- постійне підвищення кваліфікації працівників та гнучка передислокація робочою сили;
- створення умов для розкриття творчого потенціалу кожного працівника та його конкурентних переваг;
- прискорення процесів цифрової трансформації ринку праці і переміщення її спрямованості з виконання певних процедур на досягнення певних результатів (наприклад, автоматизація процесів укладання договорів суттєво зменшить кількість адміністративного персоналу тощо);
- створення гнучких організаційних структур управління, спроможних швидко перебудовуватися на розв'язання нових проблем, що постійно і часто непрогнозовано виникають;
- проведення широкомасштабної роботизації виробництва, яка сприятиме швидкому переналагодженню виробництва на випуск нових видів продукції, підвищенню продуктивності праці тощо;
- стрімкий розвиток прогресивних ІТ-технологій;
- розвиток маркетингових досліджень як необхідної умови забезпечення успішної діяльності підприємств в умовах глобалізації та посилення конкуренції на всіх ринках світу тощо (див. рис.1).

Зрозуміло, що наведена нами на рис. 1 структурна схема взаємозв'язку між змінами зовнішнього середовища, спричиненого пандемією COVID-19, та напрямками регулювання стану внутрішнього середовища підприємств не є вичерпною, але, на наше переконання, достатньо повно визначає ті напрями роботи з удосконалення системи управління внутрішнім середовищем підприємств, організацій та установ, які потрібно активізувати в сучасних умовах господарювання.

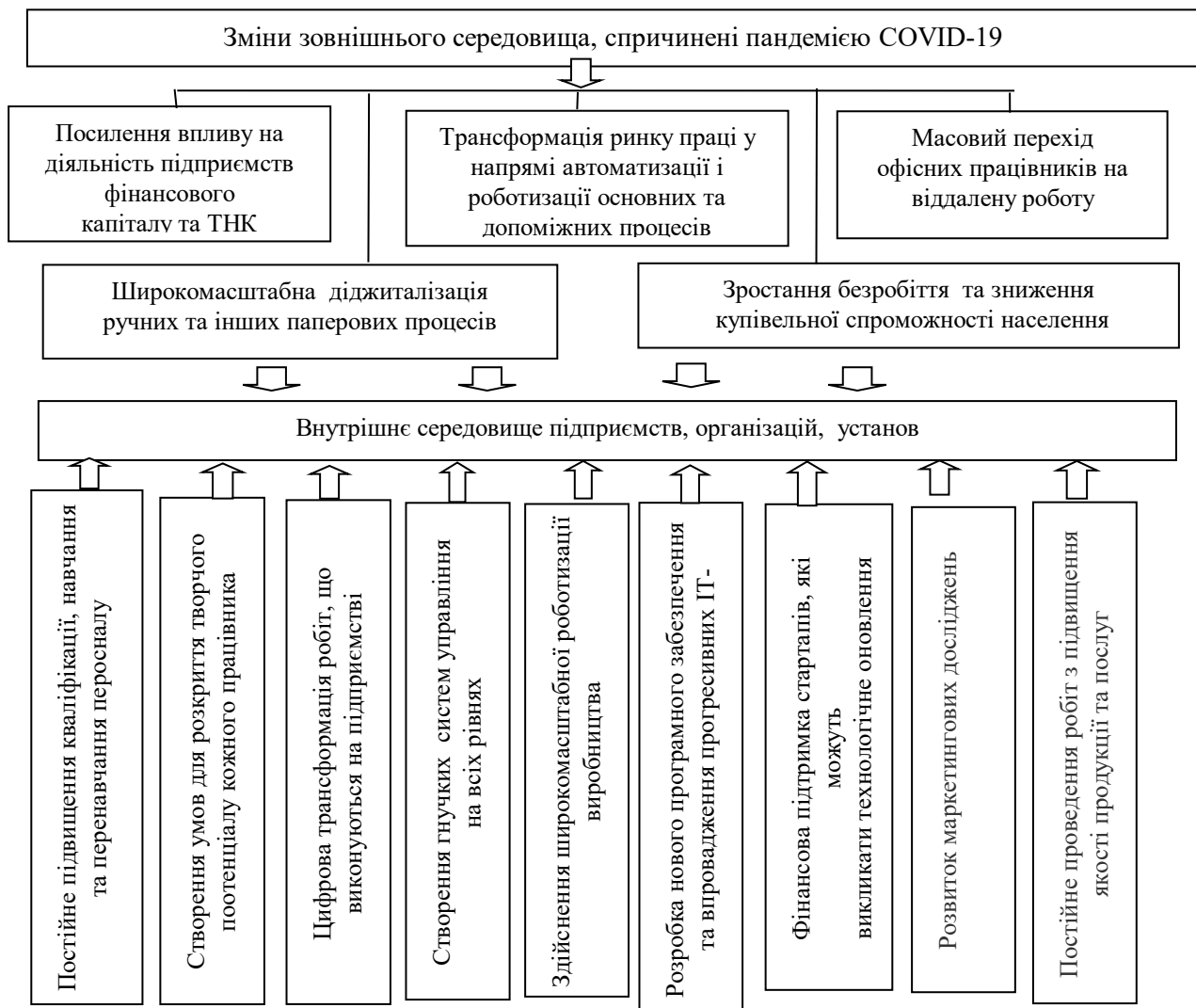

Рисунок 1 – Структурна схема взаємозв'язку між змінами зовнішнього середовища, спричиненого пандемією COVID-19, та напрямками управління внутрішнім середовищем підприємства

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вплив COVID-19 на світову економіку: [сайт]. Режим доступу: [https://msfz.ligazakon.ua/magazine_article/FZ002118] (Дата звернення 17 лютого 2021 р.). Назва з екрана.
2. Вплив коронавірусу COVID-19 на економіку країн світу : [сайт]. Режим доступу : [https://www.tadviser.ru/index.php/%.....] (Дата звернення 17 лютого 2021 р.) Назва з екрана.
3. COVID-19 загрожуює увертнути світову економіку в важку рецесію з часів Другої світової війни : [сайт]. Режим доступу [https://www.vsemirnyjbank.org/ru/news/press-release/2020/06/08/covid-19-to-plunge-global-economy-into-worst-recession-since-world-war-ii] (Дата звернення 17 лютого 2021 р.). Назва з екрана.
4. Шваб Клаус. Четверта промислова революція (рос.) – Вид-во «Форс», 2019, – 208 с.

Козловський Володимир Олександрович – к.е.н., доцент, професор кафедри економіки підприємства та виробничого менеджменту Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: V@Vin.UA

Коцюбинська Олена Миколаївна – студентка 2-го курсу магістратури гр. МПОУз-19м зв факультету менеджменту та інформаційної безпеки Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: kentavr0516@gmail.com

Kozlovskiy Volodymyr Oleksandrovych – Doctor of Economics, Associate Professor, Professor of the Department of Enterprise Economics and Production Management, Vinnitsa National Technical University, Vinnytsya, e-mail: V@Vin.UA or Kozlovskiy.vk.vntu.edu.ua

Kotsyubinskaya Olena— 2nd year master's degree student gr. МПОУз-19m zv of the Faculty of Management and Information Security of Vinnitsa National Technical University, Vinnytsia, e-mail: kentavr0516@gmail.com